

Pel forat del pany

Revista de l'Arxiu del Comú de Sant Julià de Lòria

29 de juny de 2020. Núm. 4

Comunidors i campanars: l'ajuda en temps de tempesta

Al Pirineu, quan la calor es fa difícil d'aguantar, sabem que existeix la possibilitat que el cel es torni fosc i els llamps i els trons facin tremolar les valls.

Pluges torrencials i calamarsades buiden els carrers i aturen la circulació. Un cop ha passat, l'aire queda net i fresc i la vida continua. Qui es dedica a l'agricultura, és clar, ho veu passar amb preocupació pels efectes que la calamarsa pugui tenir sobre allò que té plantat.

Si parlem de Sant Julià de Lòria fent servir el pretèrit imperfecte, hem de retrocedir a un temps en què el conreu del camp era la forma de vida majoritària. Una tempesta de calamarsa significava pèrdues molt importants pel conjunt de la població.

1.- Els comunidors i les pregàries

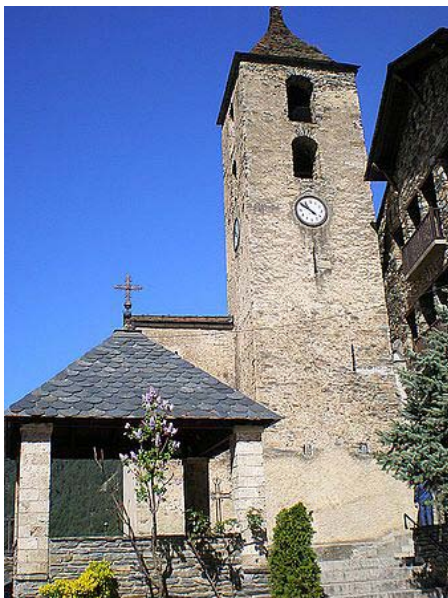
Al Prepirineu i al Pirineu podem trobar petites construccions anomenades *comunidors*. També es coneixen amb el nom de *conjuradors*. S'hi aixoplugava el sacerdot que conjurava amb oracions les tempestats i les pedregades. També s'hi podien celebrar rogatives quan hi havia sequeres o per demanar protecció per les collites. Se'ls atorga un origen pagà que hauria estat recreat per l'església catòlica.

L'església parroquial de Sant Julià de Lòria en tenia un. Va ser enderrocat l'any 1974 amb les obres d'ampliació. Afortunadament es conserven a l'**Arxiu Nacional** unes fotografies de Fèlix Peig que ens permeten veure com era.

Comunidor de l'església de Sant Julià de Lòria. Sense data Autor: Fèlix Peig. Arxiu Nacional.

Com podem apreciar en la foto, son construccions simètriques i sòlides, en principi obertes als quatre vents, fetes de pedra amb teulada de llosa a quatre vessants. Ja fa segles que estan en desús. En el cas de Sant Julià de Lòria, en el moment de la seva construcció és molt probable que el comunidor estigués, com era habitual, obert cap als quatre punts cardinals. Més tard, amb la construcció d'habitatges al carrer Cavallers (antic carrer Palau), una de les façanes va quedar tapada. Les obertures permetien al sacerdot orientar-se cap al punt per on venien els núvols en el cas de tempesta.

Comunidor de l'església de Sant Corneli i Sant Cebrià d'Ordino.

Comunidor de l'església de Santa Eulàlia d'Encamp.

Un dels últims comunidors conservats i potser el més conegut és el de Serralonga, al Vallespir, Catalunya Nord.

Conjurador o comunidor de Serralonga. Rémy Michelin.

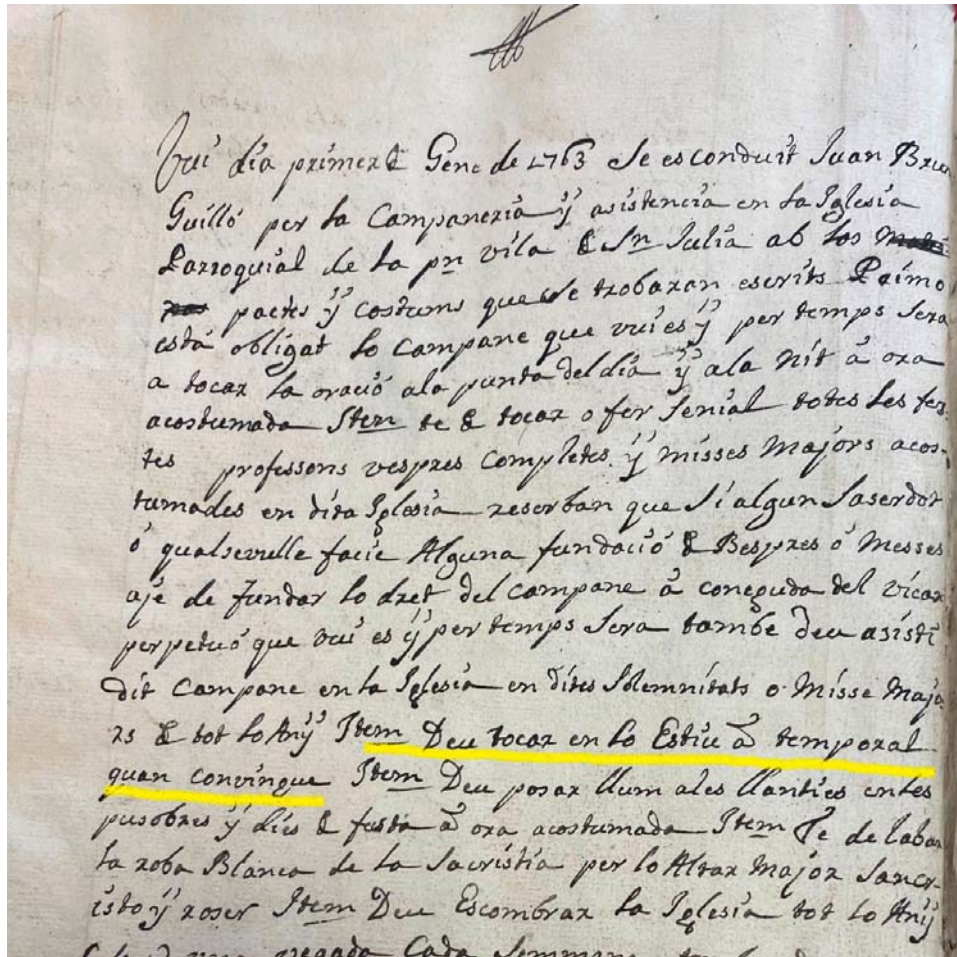
En el cas de Serralonga es feia servir una frase d'invocació: *"Sant Joan, Sant Mateu, Sant Marc i Sant Roc, guardeu-nos de pedra i de foc. Sant Lluç, Santa Creu i Santa Bàrbara, no ens deixeu."*

A Sant Julià de Lòria, ens ha arribat una invocació que es recitava a casa i que com podem veure té moltes similituds amb la de Serralonga: *"Sant Marc, Santes Creus, Santa Bàrbara, no ens deixeu."*

2.- Les campanes

Avui en dia les previsions meteorològiques ens arriben gràcies als mitjans de comunicació i les aplicacions dels telèfons mòbils intel·ligents. Però quan no existien aquests mitjans, les campanes alertaven de l'aproximació de la tempesta. **Eva Julián Adán**, en el seu llibre **Hereus i Cabalers**, escriu el següent: *"A Sant Julià de Lòria, quan es veia arribar una calamarsada, tocaven les campanes de l'església per espantar les bromes. En moltes cases, agafaven els ganivets de cuina i els entrecruaven dibuixant creus a l'aire. En altres posaven els esmall –ermolls a Sant Julià de Lòria- de pariar el foc ben oberts a la finestra, com si fos una creu. Quan al cel es veien núvols que anunciaven una calamarsada, els homes disparaven des de la plaça del poble cartutxos beneïts per trencar-los i es feien repicar les campanes per alertar les persones que eren al camp que tinguessin cura de posar-se a recer."*

Aquesta tasca revestia tanta importància que figurava entre les obligacions del campaner que contractava (conduïa) el Comú. Per exemple, el dia 1 de gener de 1763 el Comú va contractar en **Joan Bruno Guilló** per ocupar-se de "la campaneria" i ajudar l'església. Una de les seves obligacions era "tocar en lo estiu a temporal quan convingui...".

Juí dia primer de Gene de 1763 Se es conduit Juan Bruno Guilló per la Campaneria i asistencia en la Iglesia parroquial de la p^{ra} vila de Sta Julià ab los mateixos pactes i costons que se trobaxon escrits. P^{er} això està obligat lo Campaner que veur es i per temps sera a tocar la oració alo punta del dia i ala nit a ora acostumada Item se de tocar o fer senyal totes les festes professons vespres completes i misses majors acostumades en dita Iglesia reservan que si algun sacerdot o qualserulle faic alguna fundació de vespres o misses aje de fundar lo dret del Campaner a coneguda del vicari perpetuo que veur es i per temps sera també deu assistir dit Campaner en la Iglesia en dits Memnitals o Misses majors de tot lo Anij Item Deu tocar en lo Estiu a temporal quan convingue Item Deu posar llum ales llanternes contes pusobas i dies de festa a ora acostumada Item Se de labar la roba Blanca de la sacristia per lo Altar major sacre isto i rosar Item Deu Escombrar la Iglesia tot lo Anij cada una vegada Cada Semmana

Arxiu del Comú de Sant Julià de Lòria.

Bibliografia i webgrafia:

Llibre d'Actes 4, Arxiu del Comú de Sant Julià de Lòria

Julián Adán, Eva. 1997. *Hereus I Cabalers : Els Costums, Les Llegendes, Els Relats, Les Dites, La Musica I La Magia Dels Antics Pobladors del Principat D'Andorra*, Andorra la Vella.

<http://carmerosanas2.blogspot.com/2019/08/conjurador-de-serrallonga.html>

<https://www.routeyou.com/ca-fr/location/view/50716766/conjurador-de-serrallonga?toptext=5887150>

Contacte: arxiu@comusantjulia.ad

Dipòsit legal: AND.59-2020